Euroopa Parlament
2019-2024

Eelarvekontrollikomisjon

2023/2122(INI)

18.10.2023

RAPORTI PROJEKT

ELi eelarvest rahastatavate valitsusväliste organisatsioonide läbipaistvuse ja vastutuse kohta
(2023/2122(INI))

Eelarvekontrollikomisjon

Raportöör: Markus Pieper

SISUKORD

lk

EUROOPA PARLAMENDI RESOLUTSIOONI ETTEPANEK.....3

SELETUSKIRI 14

EUROOPA PARLAMENDI RESOLUTSIOONI ETTEPANEK

ELi eelarvest rahastatavate valitsusväliste organisatsioonide läbipaistvuse ja vastutuse kohta
(2023/2122(INI))

Euroopa Parlament,

– võttes arvesse Euroopa Liidu lepingut, eriti selle artikleid 2 ja 3 ning artikli 11 lõiget 2,

– võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikli 322 lõiget 1a ja artikli 325 lõiget 4,

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. juuli 2018. aasta määrust (EL, Euratom) 2018/1046, mis käsitleb liidu üldeelarve suhtes kohaldatavaid finantsreegleid ja millega muudetakse määrusi (EL) nr 1296/2013, (EL) nr 1301/2013, (EL) nr 1303/2013, (EL) nr 1304/2013, (EL) nr 1309/2013, (EL) nr 1316/2013, (EL) nr 223/2014 ja (EL) nr 283/2014 ja otsust nr 541/2014/EL ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EL, Euratom) nr 966/2012[1] (edaspidi „finantsmäärus“),

– võttes arvesse komisjoni 16. mai 2022. aasta ettepanekut võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, mis käsitleb liidu üldeelarve suhtes kohaldatavaid finantsreegleid (COM(2022)0223),

– võttes arvesse parlamendi eelarvekomisjoni ja eelarvekontrollikomisjoni 4. mai 2023. aasta raportit ettepaneku kohta võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, mis käsitleb liidu üldeelarve suhtes kohaldatavaid finantsreegleid,

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 2. detsembri 2021. aasta määrust (EL) 2021/2116, mis käsitleb ühise põllumajanduspoliitika rahastamist, haldamist ja seiret ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 1306/2013[2],

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. juuni 2021. aasta määrust (EL) 2021/1060, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfond+, Ühtekuuluvusfondi, Õiglase Ülemineku Fondi ja Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi kohta ning nende ja Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi, Sisejulgeolekufondi ning piirihalduse ja viisapoliitika rahastu suhtes kohaldatavad finantsreeglid[3],

– võttes arvesse komisjoni 3. detsembri 2020. aasta teatist Euroopa demokraatia tegevuskava kohta (COM(2020)0790),

– võttes arvesse Euroopa Kontrollikoja 18. detsembri 2018. aasta eriaruannet nr 35/2018 „Valitsusväliste organisatsioonide rakendatavate ELi vahendite läbipaistvuse tagamine

[1] ELT L 193, 30.7.2018, lk 1.
[2] ELT L 435, 6.12.2021, lk 187.
[3] ELT L 231, 30.6.2021, lk 159.

nõuab suuremaid pingutusi“,

– võttes arvesse uuringut „Financing of non-governmental organisations (NGOs) from the EU Budget“ (Valitsusväliste organisatsioonide rahastamine ELi eelarvest), mille liidu sisepoliitika peadirektoraat avaldas 25. novembril 2010[4],

– võttes arvesse uuringut „Democratic accountability and Budgetary Control of non-governmental organisations funded by the EU Budget“ (ELi eelarvest rahastatavate valitsusväliste organisatsioonide demokraatlik vastutus ja eelarvekontroll), mille liidu sisepoliitika peadirektoraat avaldas 24. jaanuaril 2017[5], ning selle hilisemat ajakohastatud 21. jaanuaril 2019. aasta versiooni,

– võttes arvesse uuringut „Transparency and accountability of EU funding for NGOs active in EU policy areas within EU territory“ (ELi poliitikavaldkondades ELi territooriumil tegutsevate valitsusväliste organisatsioonide ELi poolse rahastamise läbipaistvus ja vastutus), mille liidu sisepoliitika peadirektoraat avaldas 28. septembril 2023[6] (läbipaistvuse ja vastutuse uuring),

– võttes arvesse oma 17. veebruari 2022. aasta resolutsiooni soovitustega komisjonile Euroopa piiriüleste mittetulundusühingute ja mittetulunduslike organisatsioonide põhikirja kohta[7],

– võttes arvesse tähelepanekuid oma 10. mai 2023. aasta resolutsioonis, mis on Euroopa Liidu 2021. aasta üldeelarve (III jagu – Komisjon ja rakendusametid) täitmisele heakskiidu andmist käsitlevate otsuste lahutamatu osa[8],

– võttes arvesse tähelepanekuid oma 10. mai 2023. aasta resolutsioonis, mis on Euroopa Liidu 2021. aasta üldeelarve täitmisele heakskiidu andmist käsitleva otsuse lahutamatu osa, I jagu – Euroopa Parlament[9],

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi 13. juuli 2023. aasta resolutsiooni soovituste kohta Euroopa Parlamendi läbipaistvust, usaldusväärsust, vastutust ja korruptsioonivastast võitlust käsitlevate reeglite reformimiseks[10],

– võttes arvesse komisjoni 2021. aasta märtsis avaldatud tegevussuuniseid ELi rahaliste vahendite saajatele ELi embleemi kasutamise kohta ELi 2021.–2027. aasta

---

[4] Uuring „Financing of non-governmental organisations (NGOs) from the EU Budget“ (Valitsusväliste organisatsioonide rahastamine ELi eelarvest), Euroopa Parlament, sisepoliitika peadirektoraat, poliitikaosakond D – eelarveküsimused, 15. november 2010.
[5] Uuring „Democratic accountability and Budgetary Control of non-governmental organisations funded by the EU Budget“ (ELi eelarvest rahastatavate valitsusväliste organisatsioonide demokraatlik vastutus ja eelarvekontroll), Euroopa Parlament, sisepoliitika peadirektoraat, poliitikaosakond D – eelarveküsimused, 24. jaanuar 2017.
[6] Uuring „Transparency and accountability of EU funding for NGOs active in EU policy areas within EU territory“ (ELi poliitikavaldkondades ELi territooriumil tegutsevate valitsusväliste organisatsioonide ELi poolse rahastamise läbipaistvus ja vastutus), Euroopa Parlament, sisepoliitika peadirektoraat, poliitikaosakond D – eelarveküsimused, 28. september 2023.
[7] ELT C 342, 6.9 2022, lk 225.
[8] Vastuvõetud tekstid, P9_TA(2023)0137.
[9] Vastuvõetud tekstid, P9_TA(2023)0138.
[10] Vastuvõetud tekstid, P9_TA(2023)0292.

programmide kontekstis,

– võttes arvesse väliskomisjoni ning kodanikuvabaduste, justiits- ja siseasjade komisjoni arvamusi,

– võttes arvesse kodukorra artiklit 54,

– võttes arvesse eelarvekontrollikomisjoni raportit (A9-0000/2023),

A. arvestades, et EL on välja töötanud läbipaistvus- ja aruandlusmehhanismid tagamaks, et valitsusvälistele organisatsioonidele eraldatud ELi vahendeid kasutatakse tulemuslikult, tõhusalt ning kooskõlas ELi eesmärkide, poliitika ja finantsreeglitega, mis on sätestatud muu hulgas finantsmääruses, milles nähakse läbipaistvus ette ühena selle peamistest eelarvepõhimõtetest, nõudes, et komisjon teeks asjakohasel viisil ja õigel ajal kättesaadavaks teabe ELi vahendite kohta;

B. arvestades, et komisjon on seni jälginud ainult valitsusväliste organisatsioonidele otse eraldatud vahendeid ja nende kohta aru andnud;

C. arvestades, et komisjoni finantsläbipaistvuse süsteem on peamine avalikult kättesaadavate andmete allikas komisjoni otse hallatavate toetuste ja lepingute ulatuslikuks analüüsimiseks;

D. arvestades, et finantsläbipaistvuse süsteemi andmete analüüs näitab, et ELi eelarvest valitsusvälistele organisatsioonidele antud toetused ulatusid pärast ELi haridus- ja teadusprogrammide väljajätmist 2022. aastal kõigi ELi programmide ja fondide otsese eelarve täitmise raames vähemalt 2,6 miljardi euroni; arvestades, et valitsusväliste organisatsioonidele antavate toetuste kogusumma on tõenäoliselt suurem, kuna finantsläbipaistvuse süsteemis puudub valitsusväliste organisatsioonide määratlus või valitsusväliste organisatsioonide ja mittetulundusühenduste selge eristamine[11];

E. arvestades, et 3 377 üksust[12] on registreeritud ELi läbipaistvusregistris kategooria „Valitsusväliste organisatsioonid, platvormid ja võrgustikud ja sarnased organisatsioonid“ all;

F. arvestades, et valitsusvälised organisatsioonid peavad säilitama täpseid ja läbipaistvaid finantsandmeid, sealhulgas ELi vahendite kasutamise kohta, kuna nad annavad oma liikmete, rahastajate, partnerite ja toetusesaajate ees aru võetud meetmetest, rahastamisallikatest, sealhulgas ELi rahalistest vahenditest, ning oma sidusrühmade nimel tehtavatest otsustest;

Üldised märkused

1. väljendab heameelt valitsusväliste organisatsioonide olulise rolli üle kodanikuühiskonna sidumisel poliitiliste otsuste tegemisega kõigis ELi poliitikavaldkondades; rõhutab eelkõige nende rolli ELi eelarve täitmisel ja kodanikuühiskonna esindamisel;

[11] 2022. aastal ELi eelarvest valitsusvälistele organisatsioonidele finantsläbipaistvuse süsteemi analüüsi põhjal antud toetuste kogusumma – ligikaudu 3,7 miljardit eurot.
[12] Allikas: ELi läbipaistvusregister, andmeid vaadati 22. septembril 2023.

2. rõhutab, et sotsiaalpoliitika, keskkonnapoliitika ja arenguabi valdkonnad vajavad lisaks eraannetustele avaliku sektori toetust;

3. rõhutab, et vabatahtlikud ja kodanikuühiskonna organisatsioonid väärivad suurt austust ja tänu igapäevatöö eest, mida nad teevad teiste aitamisel meie ühiskonnas, eriti kui nad toetavad näiteks sotsiaaltööd, kultuurielu ja spordiharidust ning hädaabi andmist; tunnustab miljoneid tunde tasustamata vabatahtlikku tööd, mida tuhanded vabatahtlikud kogu Euroopas iga päev teevad, ning kinnitab, et need vabatahtlikuna tegutsevad valitsusvälised organisatsioonid väärivad suurimat kiitust ja toetust;

4. juhib eelkõige tähelepanu abiasutuste tähtsale rollile elude päästmisel ja edendamisel, näiteks Punase Risti, vabatahtlike tuletõrjujate organisatsioonide, hädaolukordade ohjamise organisatsioonide, humanitaarabiorganisatsioonide ja sotsiaalhoolekandeorganisatsioonide töös, ning rõhutab nende organisatsioonide rahaliste ja muude vajaduste rahuldamise tähtsust;

5. tunnistab valitsusväliste organisatsioonide tähendusrikast rolli Euroopa ühiskonna nurgakivina väga vajaliku toetuse pakkumisel kogukondadele eri valdkondades, sealhulgas sotsiaalse toe, hariduse, heategevuse, integratsioonitöö, eakate ja puuetega inimeste tervise toetamisel, kultuurivaldkonnas, keskkonna puhastamisel, kaitsmisel ja taastamisel, teadusuuringutes ja innovatsioonis ning paljudes teistes valdkondades;

6. juhib tähelepanu sellele, et seadustes ja õigusloomeprotsessis jäetakse sageli tähelepanuta kohalike, piirkondlike ja riiklike valitsusväliste organisatsioonide hääl, eelistades aga suurte valitsusväliste organisatsioonide prioriteete, ning et väiksemate kohalike ja piirkondlike valitsusväliste organisatsioonide prioriteete ja vajadusi eiratakse sageli või neile pööratakse vähem tähelepanu, hoolimata asjaolust, et need väiksemad ja piirkondlikud rühmad teevad sageli suurema osa tööst; rõhutab, et väikeste ja piirkondlike organisatsioonide tööd tuleb tunnustada kõige rohkem, kuna nad esindavad kogu Euroopas tehtava vabatahtliku töö tõelist mitmekesisust;

7. tunnustab valitsusväliste organisatsioonide olulist rolli õigusriigi kaitsmisel ning inimõiguste ja demokraatia austamise edendamisel ELis ja mujal; kordab, et autoritaarsete või mittedemokraatlike režiimidega riikides esindavad valitsusvälised organisatsioonid sageli viimast demokraatia kaitseliini; rõhutab, kui oluline on piisav ELi rahastamine nendes valdkondades tegutsevatele valitsusvälistele organisatsioonidele;

8. on veendunud, et avalik läbipaistvus on valitsusväliste organisatsioonide jaoks hädavajalik oma väärtusliku töö tutvustamiseks, tunnustamiseks ja usaldusväärsuse suurendamiseks;

9. on arvamusel, et väidetavat korruptsioonijuhtumit, millele viidatakse kui Qatargate'i skandaalile, ja teatavate valitsusväliste organisatsioonide rolli selles oleks saanud takistada, tagades selle, et valitsusvälised organisatsioonid täidavad järjepidavalt kehtivaid läbipaistvusnõudeid ja oma kohustust avalikustada oma rahastamisallikad ja sisestruktuurid; märgib murega, et asjaomastele valitsusvälistele organisatsioonidele on ELi rahalisi vahendeid antud alates 2015. aastast; peab vastuvõetamatuks, et rahaliste vahendite kasutamine ja teistele organisatsioonidele tehtavad ülekanded ei ole täielikult jälgitavad; hoiatab ohu eest, et ELi maksumaksjate raha võidakse lõpuks kasutada

korrumpeerunud ringkondades; rõhutab ELi valitsusvälistele organisatsioonidele eraldatavate vahendite puhul lõplike vahendite saajate läbipaistvuse tähtsust;

10. tuletab meelde, et järgmised järeldused ja soovitused põhinevad läbipaistvuse ja vastutuse uuringu järeldustel ning neis käsitletakse veel mitut puudust seoses ELi vahendite haldamisega valitsusväliste organisatsioonide poolt;

Valitsusväliste organisatsioonide määratlus

11. kordab, kui oluline on, et üldsus valitsusväliseid organisatsioone usaldaks ja toetaks; tunnistab, et nende organisatsioonide kirjeldamiseks kasutatud mõisteid tõlgendatakse õiguslikult ja avalikult erinevalt;

12. rõhutab, et „valitsusväline organisatsioon“ on lai üldmõiste, mis hõlmab paljusid eri liiki organisatsioone alates suurtest rahvusvahelistest organisatsioonidest kuni väikeste piirkondlike või kohalike organisatsioonideni, peamiselt spetsialistide juhitavatest organisatsioonidest kuni peamiselt vabatahtlikest koosnevate organisatsioonideni; rõhutab, et valitsusväliste organisatsioonide teema ja rakendusmeetod võivad samuti märkimisväärselt erineda, näiteks võib mõni valitsusväline organisatsioon teha väga teoreetilist tööd (nagu mõni mõttekoda) või poliitilist tööd (näiteks poliitikaga seotud valitsusvälised organisatsioonid), samal ajal kui teised võivad tegeleda väga praktiliste asjadega (näiteks Euroopas tuletõrjega tegelevate valitsusväliste organisatsioonide igapäevane töö); rõhutab seetõttu, et läbipaistvuse ja tõhususe taseme analüüsimisel tuleks eristada eri liiki valitsusväliseid organisatsioone ning et ELi tasandil tuleks kehtestada valitsusväliste organisatsioonide parem määratlus;

13. kordab, et komisjoni 2021. aasta eelarve täitmisele heakskiidu andmise resolutsioonis[13] esitatud soovitustes nõutakse valitsusväliste organisatsioonide ühtset määratlust; nõuab valitsusväliste organisatsioonide ühtset määratlust ELi tasandil, eelkõige ELi rahalisi vahendeid saavate valitsusväliste organisatsioonide puhul; on seisukohal, et see määratlus peaks looma valitsusväliste organisatsioonide määratlemiseks ühised miinimumtingimused; on seisukohal, et sellised miinimumtingimused peavad hõlmama organisatsiooni vormi, taotletavaid eesmärke, selle ametliku või institutsioonilise olemasolu taset, struktuuride aruandekohustust oma liikmete või rahastajate ees, sõltumatuse ulatust valitsusest, muudest avaliku sektori asutustest, erakondadest või äriorganisatsioonidest ning ärilisi või ametialaseid eesmärke, mida organisatsioon oma liikmete nimel taotleb;

14. rõhutab eeliseid, mida annab ELi ja valitsusväliste organisatsioonide vahelise koostöö ühise määratluse kehtestamine, mis hõlmab otsest arutelu, poliitilist ja rahandusalast suhtlust; tunnistab eelist, mis seisneb selles, et nad saavad ühise arusaama sellest, milline on peale rahalise toetuse nende partnerite suhe ELi ja selle organitega eri kontekstides; on veendunud, et kogu ELi hõlmava ühise määratluse lisaväärtus seisneb suuremas läbipaistvuses, vastutuses ja prognoositavuses ELi institutsioonide, liikmesriikide, valitsusväliste organisatsioonide ja ELi maksumaksjate jaoks;

15. märgib, et ELi rahalisi vahendeid saavad valitsusvälised organisatsioonid hõlmavad mitmesuguseid struktuure, toimimisviise, rahastamisallikaid ja sihtvaldkondi, mis

[13] Vastuvõetud tekstid, P9_TA(2023)0137.

tähendab erisuguseid projekte, mida rahastatakse maksumaksjate rahast; märgib, et komisjon kasutab mõisteid „valitsusvälised organisatsioonid“ ja „mittetulundusühendused“ ilma et neid oleks finantsläbipaistvuse süsteemis selgelt määratletud; peab kahetsusväärseks, et selle tulemuseks on avaliku läbipaistvuse puudumine ELi vahendite eraldamisel ja järelevalvel ning see võib viia üldsuse usalduse puudumiseni;

Kontroll ja järelevalve

16. tunneb muret pettuse ja õigusnormide rikkumise juhtumite pärast, eelkõige olukordades, kus ELi rahalisi vahendeid saavates eri rahvusvahelistes võrgustikes või platvormides osalevate valitsusväliste organisatsioonide puhul esineb huvide konflikti, topeltrahastamise, korruptsiooni või rahapesu oht; tunneb muret selle pärast, et valitsusväliste organisatsioonidega seotud pettusejuhtumite kohta ei ole avalikult kättesaadavaid andmeid; kutsub Euroopa Pettustevastast Ametit üles koguma ja esitama selliseid andmeid parlamendile ja kontrollikojale ning koostama loetelu valitsusvälistest organisatsioonidest, kes on seadust rikkunud;

17. tunneb muret selle pärast, et avaliku läbipaistvuse nõuetest on võimalik mööda hiilida, eriti kui raha kantakse üle ahelas ja seda kasutatakse teiste rahastajate eesmärkide täitmiseks; rõhutab, et finantsläbipaistvuse süsteem ei anna teavet selle kohta, kuidas jagatakse kaudse ja jagatud eelarve täitmise raames eraldatud liidu rahalisi vahendeid valitsusväliste organisatsioonide vahel, st mille alusel või mis eesmärgil; peab seda väga problemaatiliseks, kuna kaudse ja jagatud eelarve täitmise raames eraldatakse suuri summasid; kutsub komisjoni üles kontrollima vahendite ümberjaotamist ja seda, kuidas lõplik vahendite saaja neid kasutab, kehtestades selleks kooskõlas liikmesriikide ja komisjoni iga-aastase aruandlusega Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide rakendamise kohta asjakohased aruandlus- ja avaldamisnõuded;

18. peab kahetsusväärseks, et läbipaistvuse puudumine võimaldab võimsatel osalejatel luua ja rahastada ELi rahastatavaid valitsusväliseid organisatsioone mitmes liikmesriigis ja/või olla nendesse kaasatud, et levitada valenarratiive, sealhulgas desinformatsiooni kaudu, ilmselt eesmärgiga mõjutada eri osalejate kaudu ELi poliitikat, nagu juhtus Qatargate’i skandaali puhul; rõhutab, et ELi eelarvet ei tohi kasutada lobitööks ELi demokraatlike põhimõtete ja väärtuste vastu; kordab, et valitsusvälised organisatsioonid võivad võimaldada välismõju avaldamist ELi poliitika kujundamisele; kutsub komisjoni üles nõudma, et ELi toetusi saavad valitsusvälised organisatsioonid avaldaksid üksikasjalikud andmed kõigist muudest allikatest saadud rahaliste vahendite kohta seoses projektidega, mida EL kaasrahastab viie aasta jooksul[14];

19. nõuab, et riigisisestes lobitöötajate registrit käsitlevates õigusaktides nõutaks ka rahastajate ja nende rahvusvaheliste finantsahelate avalikustamist;

20. tuletab meelde, et liikmesriikides on registreeritud ja tegutsevad teatavad organisatsioonid, mille tegevus on muu hulgas ebaseaduslik; on veendunud, et riikide ametiasutused, kes on kohalikule tasandile lähemal, peavad võtma vastutuse olla esimene tõhus tasand, mille võimuses on peatada organisatsioonid, kes tegutsevad ebaseaduslikult ja rikuvad ELi reegleid;

[14] Vt: läbipaistvuse ja vastutuse uuring, 2. soovitus.

21. kutsub riikide ametiasutusi üles võtma õiguslikke ja haldusmeetmeid, mis hõlbustavad meetmete võtmist ELi tasandil ning võimaldavad komisjonil kohaldada sellistele organisatsioonidele lihtsamalt ja kiiremalt varajase avastamise ja kõrvalejätmise süsteemi ning need liidu rahalistest vahenditest ilma jätta; nõuab, et see liikmesriikidele kohalduv nõue lisataks valitsusväliste organisatsioonide määrust käsitlevasse ettepanekusse;

22. peab kahetsusväärseks, et andmete avaldamine finantsläbipaistvuse süsteemis 6–18 kuu pikkuse viivitusega avaldab negatiivset mõju avalikule läbipaistvusele; kutsub komisjoni üles avaldama teavet valitsusvälistele organisatsioonidele antud ELi toetuste kohta hiljemalt kuus kuud pärast toetuse andmise kuupäeva[15], sealhulgas muudest allikatest, näiteks sihtasutustelt saadud rahaliste vahendite kohta; kutsub komisjoni üles töötama välja ja integreerima finantsläbipaistvuse süsteemi andmete valideerimise vahendid, et süsteemis andmete valideerimine oleks automaatne, pidev ja kiirem ning sellele kuluks vähem ressursse[16];

23. kritiseerib olukordi, kus ELi eelarvest antakse märkimisväärset kaasrahastust valitsusvälistele organisatsioonidele, mida selgelt ja valdavalt rahastavad ELi mittekuuluvad riigid, võrgustikud või sihtasutused ning kus tehakse teadusuuringuid, mis avaldavad Euroopa tööstusele ja transporditeenuse osutajatele korrapäraselt negatiivset mõju; nõuab tungivalt, et komisjon jälgiks peamiselt rahastajalt tulenevaid rahavoogusid, et vältida ELi majandusele kahju tekitamist;

24. peab kahetsusväärseks, et komisjoni süsteemid ei ole väga läbipaistvad ja nende andmed on erinevad, mistõttu on komisjoni avalikult kättesaadavatest portaalidest ja andmebaasidest pärit teavet keeruline võrrelda, sest neis tehakse projektide ja toetuste saajad kindlaks erineval viisil; soovitab komisjonil kehtestada ühtlustatud reeglid ning standardida programmispetsiifiliste andmebaaside ülesehitus ja funktsioonid;

25. kutsub komisjoni üles kasutama kõigis portaalides ja andmebaasides, sealhulgas toetusesaajate veebisaitidel, üht ainulaadset tunnust, näiteks osaleja kordumatut tunnuskoodi ja projekti identifikaatoreid, et hõlbustada eri süsteemides ja veebisaitidel avalikult kättesaadava teabe võrdlemist; kutsub komisjoni üles andma kõigile valitsusväliste organisatsioonide toetusesaajatele koodi, mille alusel saab teha finantsläbipaistvuse süsteemist väljavõtte nende viie aasta rahastamisandmete kohta ja mis sisaldab linke asjaomaste projektide kirjetele komisjoni andmebaasides[17];

26. täheldab ebakõlasid projektide veebisaitidel esitatava teabe sisus ja ulatuses ning märgib, et valitsusvälised organisatsioonid ei paku piisavalt selget teavet toetuste jaotumise kohta partnerite vahel ega seotuse kohta komisjoni asjaomaste andmebaasidega; nõuab valitsusvälistelt organisatsioonidelt avaliku läbipaistvuse suhtes ennetavamat lähenemisviisi, mis oleks kehtivatest ELi toetuse saamise miinimumnõuetest ulatuslikum[18]; nõuab, et valitsusväliste organisatsioonide ja ELi rahastatud projektide veebisaitidel esitataks selgemalt ja süstemaatilisemalt teavet EList ja muudest allikatest saadud toetuste kohta nii konkreetsete projektide puhul kui ka

[15] Vt: läbipaistvuse ja vastutuse uuring, 5. soovitus.
[16] Vt: läbipaistvuse ja vastutuse uuring, 7. soovitus.
[17] Vt: läbipaistvuse ja vastutuse uuring, 19. soovitus.
[18] Vt: läbipaistvuse ja vastutuse uuring, 17. soovitus.

üldiselt, samuti projektide eesmärkide, tulemuste ja mõju kohta;

27. märgib, et kuigi süsteemi eGrants kui ühise toetuste haldamise vahendi ja taotlejate registreerimise süsteemi sidumine komisjoni teenustega on parandanud finantsläbipaistvuse süsteemi andmete kvaliteeti ja täielikkust, tuleb andmete usaldusväärsuse parandamiseks rohkem pingutada; tunneb muret selle pärast, et komisjoni olemasolevate läbipaistvusportaalide ja -süsteemide kooskõlas esineb endiselt puudusi; nõuab lisaks kasutajasõbralikumat finantsläbipaistvuse süsteemi, mis oleks seotud läbipaistvusregistriga ja ühilduks konkreetsete programmide andmebaasidega, ning rõhutab, et see peaks hõlmama lõppmakseid ja valitsusväliste organisatsioonide selget määratlust, sest see võimaldaks toetusesaajad kategooriate järgi kindlaks teha; nõuab, et komisjon koostaks ettepaneku lisahaldusmeetmete kohta 1. juuniks 2024;

28. väljendab heameelt komisjoni ettepaneku üle luua finantsmääruse artikli 36 alusel ühtne koostalitlusvõimeline andmekaeve ja riskihindamiste IT-süsteem, et parandada eelarve täitmise sisekontrolli tõhusust; rõhutab, et see süsteem peab kooskõlas direktiiviga (EL) 2015/849[19] hõlmama lisaks vahendite saajate andmetele ka tegelikult kasu saavate omanike andmeid; nõuab, et see süsteem hõlmaks kõigi eelarve täitmise viiside puhul varajase avastamise ja kõrvalejätmise süsteemi andmetel põhinevaid riskinäitajaid;

29. nõuab, et välisekspertidega lepingute sõlmimist käsitlevates suunistes, sealhulgas juhul, kui lepingu sõlmib fraktsioon, rõhutataks paremini, et rahastamiskõlblikud on ainult organisatsioonid, mis tegutsevad kontrollitavate faktide alusel; nõuab, et vahendite saajad võtaksid endale enne rahastuse saamist vabatahtlikult vastava kohustuse ning et komisjon ja kontrollikoda teeksid asjakohast pistelist kontrolli; on vastu raha andmisele sellistele organisatsioonidele, kes on tõendatavalt levitanud valeteavet ja/või kelle eesmärgid on vastuolus ELi sotsiaalse turumajanduse põhiväärtuste ja tunnustatud põhimõtetega;

30. tunnistab, et komisjon pakub Euroopa Parlamendi liikmetele ja üldsusele teabeplatvormide loomiseks rahalist ja haldustoetust, kuid küsib looduse taastamise määruse platvormi[20] puhul, kas selle loomise ajastus ja ebapiisav järelevalve levitatava teabe usaldusväärsuse üle võis avaldada ühepoolset poliitilist mõju ja jätta seega mulje, et täitevvõim teeb lobitööd seadusandliku võimu mõjutamiseks, mis aga tähendaks maksumaksjate raha väärkasutamist; nõuab, et komisjon avalikustaks selle platvormiga seotud rahavoogude ajastuse ja summa 1. veebruariks 2024, ning palub kontrollikojal see juhtum läbi vaadata ja määrata kindlaks, milliseid meetmeid tuleks võtta;

31. märgib, et juhul kui täitevvõim peaks ELi institutsioonides mõjutama seadusandlikku võimu, võib tekkida huvide konflikt; nõuab, et komisjonilt, ELi asutustelt ning muudelt ELi üksustelt ja institutsioonidelt nõutaks, et nad teeksid valitsusväliste organisatsioonidega sõlmitud lepingud, kokkulepped ja tööprogrammid viivitamata (1. veebruariks 2024) eelarvekontrollikomisjoni liikmetele kättesaadavaks; peab kahetsusväärseks, et raportööri korduvatele taotlustele saada juurdepääs valitsusväliste

[19] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. mai 2015. aasta direktiiv (EL) 2015/849, mis käsitleb finantssüsteemi rahapesu või terrorismi rahastamise eesmärgil kasutamise tõkestamist ning millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 648/2012 ja tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2005/60/EÜ ja komisjoni direktiiv 2006/70/EÜ (ELT L 141, 5.6.2015, lk 73).
[20] „Business and Biodiversity“ (Ettevõtlus ja elurikkus), Euroopa Komisjon, vaadatud 29. septembril 2023.

organisatsioonide ja ELi asutuste vahelistele lepingutele ei ole vastatud ning et taotlus tuleb esitada eelarvekontrollikomisjoni esimehe kaudu; nõuab, et eelarvekontrollikomisjoni liikmetele antaks viivitamata lepingutele juurdepääs;

32. märgib, et aruandekohustuste ja raamatupidamiskorra kooseksisteerimine riikide ja ELi tasandil võib põhjustada valitsusvälistele organisatsioonidele ebaproportsionaalselt suurt halduskoormust; kutsub komisjoni üles tagama, et aruandekohustused ELi ja liikmesriikide tasandil oleksid kooskõlas, et tagada kohustuste täitmise üle lihtsam järelevalve, eriti väiksemate valitsusväliste organisatsioonide puhul; kutsub komisjoni üles töötama välja ühise järelevalvesüsteemi lõplike vahendite saajate kindlakstegemiseks, nagu see juba toimib regionaalpoliitikas; soovitab, et see süsteem peaks põhinema ELi liikmesriikidele kohaldatavatel jagatud eelarve täitmise üle tehtava järelevalve põhimõtetel;

33. nõuab, et komisjon esitaks põhjaliku analüüsi selle kohta, kas ja milliste rahaliste vahendite kaudu pakub komisjon lobistidele, sealhulgas valitsusvälistele organisatsioonidele, koolitust finantsmääruse ja ELi eelarve teemal; nõuab, et see analüüs esitataks 1. veebruariks 2024 koos asjakohaste koolituste loetelu ja toetusesaajate nimedega; nõuab asjakohasel juhul koolituse sisu avalikustamist; nõuab, et nende koolituste sisu tehtaks taotluse alusel eelarvekontrollikomisjoni liikmetele kättesaadavaks;

ELi läbipaistvusregister

34. kutsub komisjoni üles tagama, et kõik ELi rahaliste vahendite taotlejad või saajad, sealhulgas valitsusvälised organisatsioonid, peavad igal aastal avaldama oma lobitööga seotud kontaktide arvu koos nende laadi ja rahalise väärtusega; kordab sellega seoses, et enne niisuguste üksuste ELi läbipaistvusregistrisse kandmist tuleb teha nende põhjalik finantsalane eelkontroll; nõuab läbipaistvusametniku määramist kõikidesse komisjonide sekretariaatidesse ja asjaomastesse haldusüksustesse; tuletab meelde, et läbipaistvusregistri suuniste kohaselt tuleks esitatud andmete muudatustest teatada niipea, kui need toimuvad, ent igal juhul kolme kuu jooksul; rõhutab, et kõik muudatused ELi poolt rahastatavate valitsusväliste organisatsioonide juhatuses või juhtkonnas tuleks kanda ka läbipaistvusregistrisse;

35. nõuab parlamendile juurdepääsu ja parlamendikomisjonides osalemise kutsete kohaste reeglite ranget täitmist, mille eeltingimus on, et uus läbipaistvusametnik, kes määratakse kõikidesse komisjonide sekretariaatidesse, peab iga organisatsiooni läbipaistvusregistrisse kandma;

36. nõuab tungivalt, et komisjon töötaks olemasolevatele parimatele tavadele tuginedes välja tsentraliseeritud sertifitseerimissüsteemi valitsusväliste organisatsioonide jaoks, kes soovivad taotleda ELi rahastamist ja kes on registreeritud ELi läbipaistvusregistris;

37. peab kahetsusväärseks, et eri liiki organisatsioonide suhtes kehtivad läbipaistvusregistris erinevad avalikustamise nõuded; kutsub komisjoni üles kehtestama kõigile läbipaistvusregistris registreeritud organisatsioonidele ühesugused avalikustamise nõuded; märgib, et eelkõige tuleb neilt kõigilt nõuda, et nad avalikustaksid oma tulud ja

kõik lobitööle kulutatud summad[21];

38. tuletab meelde Euroopa Parlamendi 2021. aasta eelarve täitmisele heakskiidu andmist käsitlevas resolutsioonis[22] esitatud soovitusi, milles nõutakse ELi läbipaistvusregistri ja selle suuniste läbivaatamist, et nõuda registreeritud organisatsioonide kõigi rahastamisallikate, sealhulgas teistes äriühingutes hoitavate aktsiate üksikasjade avalikustamist, ning võimaldada jälgida ELi rahalisi vahendeid otsesest saajast kuni lõpliku toetusesaajani, kui rahalised vahendid kantakse üle ahelas, sealhulgas juhul, kui ühe valitsusvälise organisatsiooni või sidusrühma vahendid kantakse üle teisele;

39. nõuab, et kooskõlas Euroopa Parlamendi liikmete sarnaste kohustustega avaldaksid kõik ELi rahastatavad valitsusvälised organisatsioonid veebis kõik kohtumised Euroopa Parlamendi liikmete, parlamendiliikmete assistentide või teiste ELi institutsioonide, organite või asutuste esindajatega, kui sellised kohtumised on seotud käimasolevate ELi seadusandlike küsimustega või ELi rahastamisega, mida valitsusvälised organisatsioonid saavad või taotlevad; kutsub asjaomaseid ELi institutsioone ja organeid üles tagama selliste kohtumiste avaldamiseks vajalikud vahendid;

Valitsusväliste organisatsioonide määrus

40. kordab komisjoni 2021. aasta eelarve täitmisele heakskiidu andmise resolutsioonis[23] esitatud üleskutset võtta 1. juuniks 2024 vastu valitsusväliste organisatsioonide määrus, mis sisaldab ühtlustatud miinimumnõudeid valitsusvälistele organisatsioonidele kõigis ELi üksustes ning valitsusväliste organisatsioonide tegevusvaldkondade ja suuruse selget määratlust ja liigitust ning millega nähakse valitsusvälistele organisatsioonidele ette vajalikud tingimused ELi rahaliste vahendite saamiseks; nõuab kindlalt, et tuleb teha selget vahet tavapäraste valitsusväliste organisatsioonide ja nn üldist huvi pakkuvate valitsusväliste organisatsioonide vahel; kutsub komisjoni üles kehtestama väikeste valitsusväliste organisatsioonide jaoks lihtsustatud menetlusi;

41. kutsub komisjoni üles tagama, et valitsusväliseid organisatsioone käsitleva määruse ettepaneku ettevalmistamisel käsitletaks piisavalt läbipaistvalt olulisi küsimusi teemadel, mis on muu hulgas seotud selgete määratluste, pöördukse efekti, rahastamise ja annetuste läbipaistvuse, rahapesuvastase võitluse, välissekkumise piiramise, poliitilisest ja majanduslikust mõjust sõltumatuse, rikkumisest teatamise ning tegeliku juhtimise ja omandiõiguse läbipaistvusega;

42. kordab 2021. aasta eelarve täitmisele heakskiidu andmist käsitlevas komisjoni resolutsioonis[24] esitatud üleskutset koostada avalik must nimekiri valitsusvälistest organisatsioonidest, kes on osalenud sellistes tegevustes nagu vaenukõne, terrorismile õhutamine, usuäärmuslusele õhutamine, vägivalla toetamine või ülistamine või põhjendamatute väidetavalt teaduslike avalduste levitamine või kes on kuritarvitanud või omastanud ELi rahalisi vahendeid ning kes on kantud varajase avastamise ja kõrvalejätmise süsteemi andmebaasi, et tagada, et nad ei pääse juurde ELi institutsioonidele ega ELi rahastamisprogrammidele; ootab, et komisjon esitaks selle

[21] Vt: läbipaistvuse ja vastutuse uuring, 24.3. soovitus.
[22] Vastuvõetud tekstid, P9_TA(2023)0138, lõige 74.
[23] Vastuvõetud tekstid, P9_TA(2023)0137, lõige 20.
[24] Vastuvõetud tekstid, P9_TA(2023)0137, lõige 19.

kohta ettepaneku hiljemalt 1. juuliks 2024;

43. kutsub kontrollikoda üles koostama oma 2018. aasta leidude põhjal eriaruande, et uurida valitsusväliste organisatsioonide sisemisi demokraatlikke struktuure, ELi ja muude vahendite otsest ja kaudset sisse- ja väljavoolu ning seda, mil määral on valitsusvälised organisatsioonid kooskõlas demokraatlike ja inimõiguste ning ELi väärtustega; palub kontrollikojal lisaks põhjalikult analüüsida ELi läbipaistvusregistri ja finantsmääruse kehtiva õigusraamistiku nähtavuse ja läbipaistvusega seotud sätteid, esitada lisasoovitusi ning analüüsida lõpliku vahendite saaja ja esimese finantssponsori läbipaistvust ning lisasoovitusi kehtiva õigusraamistiku parandamiseks; ootab, et kontrollikoda esitaks selle aruande 1. detsembriks 2024 ja palub tal vajaduse korral oma olemasolevat töökava kohandada;

44. kutsub komisjoni ja kontrollikoda üles esitama Euroopa Parlamendile kui eelarve täitmisele heakskiidu andmise eest vastutavale institutsioonile korrapäraselt teavet valitsusväliste organisatsioonide riskipõhiste kohapealsete kontrollide kohta; kutsub komisjoni üles miinimumnõudeid ületama ja kontrollitavate valitsusväliste organisatsioonide arvu suurendama; nõuab, et selline teave tehtaks avalikult kättesaadavaks;

45. peab kahetsusväärseks asjaolu, et Euroopa Pettustevastasel Ametil ei ole võimalik saada teavet üksikute valitsusväliste organisatsioonide finantsrikkumiste kohta; kutsub komisjoni üles Euroopa Pettustevastase Ameti juurdepääsustaatust parandama; loodab, et järelevalvesüsteemi arendamine lihtsustab rikkumistes süüdi olevate organisatsioonide tuvastamist, nende nimetamist ja uurimist ning asjakohaste piiravate meetmete kehtestamist;

°

° °

46. teeb presidendile ülesandeks edastada käesolev resolutsioon nõukogule, komisjonile ja kontrollikojale.

SELETUSKIRI

Valitsusvälised organisatsioonid on väga olulised kodanikuühiskonna sidumiseks poliitiliste otsuste tegemisega kõigis ELi poliitikavaldkondades. Samuti on neil oluline roll ELi eelarve täitmisel kõigi eelarve täitmise viiside raames, olenemata sellest, kas nad saavad ELi vahendeid komisjoni antud ELi toetuste otseste toetusesaajatena või kaudselt toetusesaajatelt ja partneritelt, kellel on komisjoniga õiguslik suhe. Komisjoni finantsläbipaistvuse süsteemis avaldatud andmete kohaselt oli otsese eelarve täitmise raames ning kõigi ELi programmide ja fondide lõikes ELi eelarvest valitsusvälistele organisatsioonidele eraldatud toetuste lepingute kogumaht pärast ELi haridus- ja teadusprogrammide väljajätmist 2022. aastal vähemalt 2,6 miljardit eurot. Kuna finantsläbipaistvuse süsteemis puudub valitsusväliste organisatsioonide määratlus ega tehta selget vahet valitsusväliste organisatsioonide ja mittetulundusühenduste vahel, on valitsusvälistele organisatsioonidele antavate toetuste kogusumma aga tõenäoliselt suurem (2022. aastal ligikaudu 3,7 miljardit).

Kuigi läbipaistvus ja vastutus on ELi eelarve täitmist reguleerivates finantsreeglites sätestatud aluspõhimõtted ja olulised tegurid üldsuse usalduse seisukohast, näitab ELi eelarve täitmise raamistiku analüüs, et valitsusväliste organisatsioonide tegevuses esineb avaliku läbipaistvuse ja vastutusega seoses suuri puudusi. Kuna komisjon teeb järelevalvet ja aruandlust üksnes otse valitsusvälistele organisatsioonidele eraldatud vahendite üle, on neid ELi vahendeid, mis on ümber jaotatud alltoetuste, alltöövõtu või konsortsiumisiseselt jagatud vahendite kaudu, raske jälgida ja neid avalikel veebisaitidel, näiteks finantsläbipaistvuse süsteemis, ei avaldata. Seetõttu on kontrollimehhanismide rakendamine, mille eesmärk on tagada, et ELi vahendeid kasutatakse tulemuslikult ja tõhusalt ning kooskõlas ELi eesmärkide, poliitika ja finantseeskirjadega, keeruline, kui mitte koguni tulemusetu.

Selleks et pettusi ennetada ja nende vastu võidelda ning tagada, et ELi vahendeid ei kasutataks ELi väärtuste vastu, tuleb avaliku läbipaistvuse ja vastutuse nõudeid suurendada. Äärmiselt oluline on tagada, et ELi tasandi ja liikmesriikides valitsusväliste organisatsioonide tasandi teabe- ja läbipaistvusplatvormidel süstemaatilisel ja ühtlustatud viisil jälgitaks lepingute alusel eraldatud ELi rahalisi vahendeid kuni lõplike vahendite saajateni välja. Eelkõige peaks ELi läbipaistvusregister võimaldama jälgida rahastamisallikaid, sealhulgas ELi vahendeid, ja tagada registreeritud organisatsioonide suurema läbipaistvuse, mis aitaks hoiduda Qatargate'i taolistest juhtumitest. Lisaks tuleb valitsusväliste organisatsioonide rahastamine muuta läbipaistvaks alates algallikast.

Nagu on soovitatud eelmiste aastate eelarve täitmisele heakskiidu andmist käsitlevates resolutsioonides, tagaks see, kui võetaks vastu valitsusväliste organisatsioonide määrus, millega kehtestatakse kogu ELis valitsusvälistele organisatsioonidele miinimumnõuded (määratlus, juurdepääs rahastamisele, rahastamisallikate avalikustamine, poliitilisest mõjust ja Euroopa-välisest sekkumisest sõltumatus jne), usaldusväärsema eelarvekontrolliraamistiku, mis võimaldaks valitsusvälistel organisatsioonidel saavutada oma tegevuses positiivseid tulemusi äärmise läbipaistvuse ja vastutusega.